

subjektu, ale i politiky a náboženství, umění a mediálního megasvěta jazykem neotřelým, srozumitelným, i když nikdy zjednodušujícím. I o tématech, jako je „smrt autora“, „poslední člověk“ nebo „antihumanismus“, lze psát tak, že čtenář u knihy setrvá téměř bez dechu. Základním tématem je samozřejmě problém cizího, cizího v nás i mimo nás, pojatý ale velice nestandardně a demonstrovatelný na příkladech, které osvědčují, kam má, může, ba musí jít myšlení, jež chce „překročit modernitu“. Ale k tomu je třeba číst třeba Céline, jeho tragickou *Cestu do hlubin noci*, jakož i jeho antisemitské pamflety, abychom pochopili hloubku možné nenávisti, která poznamenala nejen minulé století. Kapitola o Monice Lewinsky není vůbec skandalizující historkou, ale pokusem o hluboké porozumění fenoménu, který bulvární média vytlačila kamsi na okraj zájmu „slušného člověka“: „Kdo je ale Monica Lewinsky? Americká média malují její dvojportrét: na jedné straně *femme fatale*, na druhé pak – bezcitně exploatovaná naivka. Už jméno samotné, zakončené přece na „-sky“, navozuje představu, že Monica je kýmisi cizím...“ (s. 170) atd. Monica „vyvolala dojem, že jde o spiknutí – i uvedla do pohybu etnické stereotypy. Kdysi vytvořený obraz Dreyfusův potvrzoval exotiku, anomálii, odlišnost, tedy to, čím vymezila Hannah Arendtová zájem o Židy na přelomu století“... Náš svět je opravdu složitější (a patří do něj i Monica Lewinsky), než abychom měli právo omezit se na „kulturní populár“ a ignorovat čtení ne vždycky příjemné, vždycky však provokující. Sečtělost, jazyková vytríbenost, schopnost přesné formulace velice složitých myšlenek, umění přiblížit „cizího“ a „cizí“ (o Julii Kristevě kromě minitextu vydaného nakladatelstvím *Pastelka* nemáme vlastně nic solidního k dispozici – na rozdíl od jejího krajana, taky bulharského původu, Tzvetana Todorova) a volně, nenásilně a rozhodně bez jakéhokoliv exhibicionismu se pohybovat ve světové literatuře od *Písně písní* přes Prousta k Husserlovi, prostě udivuje i uchvacuje.

sek

Mario Perniola: *Estetika 20. století*

Praha, Karolinum 2000, 167 s.

Byl svrchovaný čas vydat pokračování kdysi ojedinělého a smělého publikačního činu, jímž bylo vydání *Současné estetiky* Guido Mompurgo-Tagliabue (Odeon, Praha: 1985): zaštili ho tehdy Miloš Jůzl, Zdena Plošková a neúnavný a tiše bojovný Milan Sobotka jako recenzent (bibliografii „zčeštil“ Vlastimil Zuka). Tento přehledný, učebnicový a bibliograficky a faktograficky až extrémně nabitý text by měl být v knihovničce každého, kdo chce dnes, a zejména dnes mluvit o „proměnách estetická“ našeho světa. Neobejde se ovšem ani bez rozsahem nevelké, ale faktograficky mimořádně bohaté knížky italského estetika *Mario Pernioly*, kterou k vydání připravili Miloš Ševčík a Helena Jarošová. Nesnadný text jazykově brilantně přeložili Alena Bahníková, Kateřina Vinšová a Jiří Špaček.

Kniha je to nesnadná proto, že nemá „standardní“ učebnicovou strukturu – nesleduje ani linii chronologickou, ani standardní strukturaci podle obvyklých „estetických“ akademických témat. Autor programově odmítá vykládat soudobou estetiku „podle škol“, natož pak podle národnostních či jazykových kritérií, nemluvě o „programech“, jež nedošly textového, tedy faktického naplnění. Přesvědčení, že celá estetika se dá vyloučit ve čtyřech základních vazbách, totiž pomocí čtyř velkých myšlenkových oblastí, jež lze shrnout pod pojmy *život, forma, poznání a čin*, a navíc, že první dva okruhy (život a forma) rozvíjejí vlastně Kantovu *Kritiku soudnosti* a druhé dva (poznání a čin) Hegelovu *Estetiku*, je „silné přesvědčení“, jež nese celou knihu – její strukturu, výklad, volbu reprezentativních autorů a současně ukazuje na proměny, k nimž došlo v posledních desetiletích. Autor je přesvědčen a dokládá to, že estetika života získává vazbu politickou, estetika formy vazbu mediační, estetika poznání vazbu politickou a estetika činů, pragmatická estetika, vazbu komunikativní. V takto pojatém výkladu estetiky 20. století se sociolog prostě *nemůže nenajít!* Už v „estetice života“ figurují Dilthey, Santayana a Bergson, ale

taky Simmel, aby poté na scénu vstoupili autoři „žhavější současnosti“ – Ortega y Gasset, Marcuse, Foucault (který ovšem „estetiku nebere explicitě v úvahu“) aj. Podobně „estetika formy“ začíná plejádou klasiků z počátku století (Wölfflin, Riegel, Kublin), abychom se vzápětí setkali s Norbertem Eliase jako konceptorem „formy jako etikety“ a Marshalllem McLuhanem. Poznávací rozměr estetiky začíná Benedetto Croce, pokračuje Husserlem a Ingardenem, hermeneutikou H. G. Gadamera a přes Junga a Bachelarda dospívá k Adornovi, jakož i Susan Langerové a teoretiku virtuality Goodmanovi. „Estetika jako čin“ začíná Lvem Nikolajevičem, pokračuje Deweyem k Ernstu Blochovi a Georgu Lukácsovi, aby se dobrala Jana Mukařovského a Jeana Baudrillarda a Appela a Habermase a Rortyho a Blooma... Kniha je uzavřena kapitolou *Estetika a citění*, v níž se pojem citění vymyká z kategoriálního schématu, z něhož autor vychází, nicméně právě zde se setkají milovníci „obzvláštního“ s Heideggerem, Wittgensteinem, ale i s „rehabilitovaným“ Walterem Benjaminem, pominut není ani Pierre Klossowski (zajímavé je, že právě

jemu, nikoliv Baudrillardovi, Perniola přisuzuje autorství a jasnou explikaci pojmu *simulakrum*), Blanchot, extravagantní Bataille a schizoanalýza Deleuzova a Guattariho, jejíž výklad tuto nestandardní knihu nestandardně uzavírá.

K čemu byl dobrý ten výčet jmen? K tomu, abychom si uvědomili, jak blízko měla a má (a bude stále více mít) sociologie k estetice na straně jedné, a abychom z *Bibliografického dodatku k českému vydání* trochu ztratili na komplexu méněcennosti, že téměř všechno musíme číst z nekvalitních xerokopií. Pozorný čtenář si povšimne, že třeba z Bergsona máme osm titulů, z Ortegy y Gasety dokonce devět, nemluvě o Foucaultovi, Lyotardovi či Gadamerovi, chybí nám ale Elias, „dobrý“ Adorno a jistě mnoho jiného.

S tak originální a nápaditou knížkou, která na téměř dvou stovkách stran shrne relevantní vědění o moderní estetice a ještě dokáže sociologa inspirovat k dalším úvahám o nových, dosud netušených souvislostech, se setkáváme málokdy. Nakladatelství Karolinum mělo šťastný den a moudré rádcy.

mpet